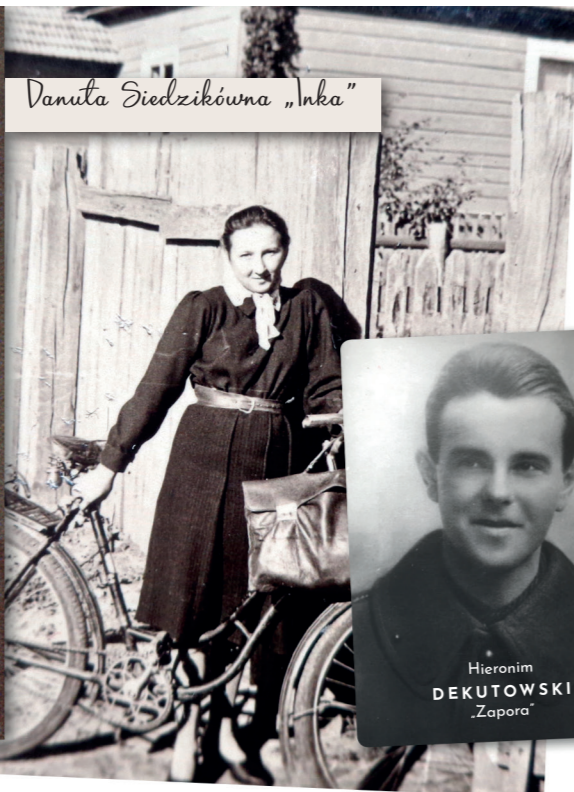

Witold Pilecki

Danuta Siedzikówna „Inka”

Hieronim DEKUTOWSKI „Zapora”

i niezależną ojczyznę. Istotny jest kontekst ich działania oraz ich wizerunek, w dużej mierze utrwalany przez propagandę komunistyczną. Dziś możemy dyskutować o niektórych postaciach czy działaniach **II konspiracji**, zastanawiając się, czy były one jednoznacznie pozytywne. Zapewne nie wszystkie działania podejmowane przez żołnierzy **II konspiracji** są zrozumiałe czy akceptowalne. Jednak większość z tych ludzi podejmowała akcje z myślą o niezawisłości, pomimo widocznej przewagi wroga i braku wsparcia z zewnątrz. Ostatni poległ w latach **60-tych**. Najdłużej walczył **Józef Franczak „Lalek”**, zabity na Lubelszczyźnie w **1963 r.** Pozostali, zakonspirowani lub objęci amnestią czekali na dogodną sytuację wznowienia działań. Wielu z nich wspierało **KOR** i **ROPCIO** oraz rodzącą

się **Solidarność**. Dopiero w III RP pamięć o nich została przywrócona. Przeprowadzono rehabilitację wielu uczestników walki narodowyzwolenczej w tym młodzieńczej **Danuty Siedzikówny „Inki”**, sanitariuszki, zamordowanej wyrokiem sądowym w **1946** czy rotmistrza **Witolda Pileckiego**, herosa Niepodległej. W roku **2011 r.** ustanowiono po długim procesie legislacyjnym **1** marca **Narodowym Dniem Pamięci „Żołnierzy Wyklętych”**.

Wrocław był miastem, gdzie splotły się drogi wielu z żołnierzy II konspiracji. To właśnie tutaj był silny ośrodek dowódczy **Wileńskiego Okręgu Mobilizacyjnego**, na czele którego stał **płk. Antoni Olechnowicz ps. Pohorecki** – ostatni komendant **Wileńskiego Okręgu Armii Krajowej**. To jemu

podlegały słynne **V i VI Brygady Wileńskie AK** na Podlasiu i Pomorzu. We Wrocławiu znaleźli się także oficerowie i żołnierze wileńskiej konspiracji – jak na przykład **Lucjan Minkiewicz „Wiktor”**. Zamieszkały tu również rodziny walczących dowódców II konspiracji – m.in. rodzina kpt. **Władysława Łukasiuka „Młota”** – dowódcy **VI Brygady**. Było to także miejsce działania oddziałów **Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość**. Tu konspirowali i zostali zamordowani m.in. **kpt. Eugeniusz Werens „Pik”**, czy też oficerowie **IV Zarządu Zrzeszenia WiN na Dolnym Śląsku** – z **mjr. Ludwikiem Marszałkiem „Zbroją”** na czele.

Niestety większość żołnierzy II konspiracji została aresztowana przez aparat bezpieczeństwa komunistycznego państwa. Wszyscy oni po ciężkich i brutalnych śledztwach stanęli przed sądami wojskowymi, które skazywały ich na kary śmierci lub wieloletniego więzienia. Ci, którzy zostali rozstrzelani we Wrocławiu, w więzieniu przy ulicy Kleczkowskiej, spoczywają na wrocławskim Cmentarzu Osobowickim. Na miejscu ich spoczynku, dzięki staraniom Instytutu Pamięi Narodowej oraz wielu osób i organizacji społecznych, powstaje właśnie kwatera wojenna, będąca upamiętnieniem ich bohaterskiej walki o wolną Polskę.

STOWARZYSZENIE ODRA-NIEMEN

Pomysł i teksty: Stowarzyszenie ODRA-NIEMEN, odraniemen.org
Projekt graficzny i dobór ilustracji: Katja Niklas, Ula Zalejska-Smoleń layoutexpress.pl

5. Wileńska Brygada Armii Krajowej

Antoni RADZIWIŃK, „Olech”

Władysław ŁUKASIUK „Młot”

DRUGA KONSPIRACJA

mjr Zygmunt Szendzielarz „Łupaszka” i por. Marian Pluciński „Mściwółka”

Józef Franczak „LALEK”

Ks. Władysław Gurgacz w czasie odprawiania Mszy św. polowej dla partyzantów maj 1949 r.

STOWARZYSZENIE ODRA-NIEMEN

V Wileńska Brygada ARMII KRAJOWEJ

Stanisław SOJCZYŃSKI, Warszyc

Ks. Młodystaw Gurqacz

Podczas spotkań, w Teheranie i w Jałcie rozwiązano kwestie dotyczące przyszłości Polski w myśl sparafrazowanej zasady „wszystko o nas bez nas”. Decyzje dotyczące przesunięcia polskich granic na Zachód, przy jednoczesnej utracie, związanych od kilku stuleci obszarów tzw. Kresów Wschodnich, połączono z masową i przymusową migracją milionów osób. Zgoda na utworzenie rządu, w którego skład wchodził przedstawiciel partii wspieranych przez stronę radziecką, de facto przy wsparciu NKWD i Armii Czerwonej, oznaczała całkowite podporządkowanie władzy Stalinowi i przekreślała niezależność powojennego Państwa Polskiego. Kresem politycznych działań zmierzających do zachowania rządów demokratycznych okazały się sfałszowane referendum ludowe z 1946 r. i równie zmanipulowane wybory z 1947 r.

Przejęcie władzy przez związanych z Moskwą polityków - Bolesława Bieruta, Hilarego Minca, Edwarda Osóbkę-Morawskiego i innych, utrwalone zostało przez zjazd zjednoczeniowy Polskiej Partii Socjalistycznej i Polskiej Partii Robotniczej w grudniu 1948 r. Już jednak od 1944 r. jednostki NKWD i Armii Czerwonej podjęły regularną walkę o stworzenie z Polski państwa satelickiego wobec ZSRR. Powstanie w styczniu 1945 r. Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego na bazie grupy ponad stu polskich działaczy komunistycznych, którzy przeszli szkolenie w szkole NKWD w Kujbyszewie, stopniowo oddawało w ręce „polskie” walkę z polskim podziemiem niepodległościowym. Dla wielu działaczy podziemia współpraca z nową, totalitarną odstoną władzy, podporządkowaną ściśle Moskwie nie wchodziła w grę, zwłasz-

cza w obliczu docierających informacji o pacyfikacji kresów oraz aresztowaniach działaczy AK po Operacji Ostra Brama w Wilnie w lipcu 1944 r. Dokładnie rok później UB, NKWD, Armia Czerwona i oddziały Ludowego Wojska Polskiego dokonały Obławy augustowskiej w wyniku której ponad 7 tysięcy żołnierzy podziemia zostało zesłanych do rozsianych w głębi ZSRR gułagów, a prawie 600 rozstrzelano w okolicach Grodna. Trudno zatem się dziwić, że dla żołnierzy podziemia niepodległościowego zainstalowanie nowych rządów było niczym innym jak kolejną okupacją radziecką, której należało przeciwstawić się zbrojnie.

Widząc zagrożenie całkowitego rozbitcia polskiego podziemia, dowódca AK Leopold Okulicki „Niedźwiadek” zdecydowa-

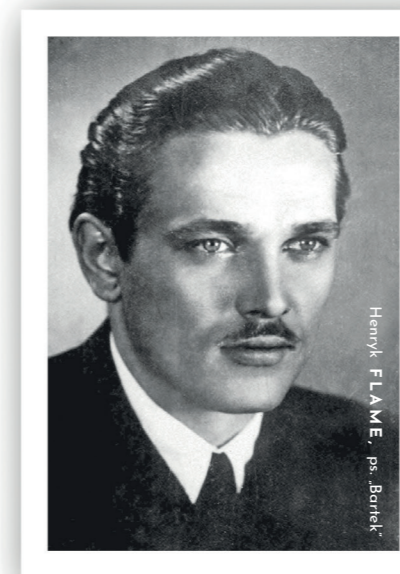
wał o rozwiązaniu struktur organizacji. Dalszą walkę w zmienionych realiach i z wykorzystaniem innych niż zbrojne metod, kontynuować miała organizacja Niepodległość – „NIE”, która podlegała generałowi Augustowi E. Fieldorfovi. Jego aresztowanie wraz z najważniejszymi przywódcami Polskiego Państwa Podziemnego położyła kres działalności organizacji. Wkrótce powstała Delegatura Sił Zbrojnych na Kraj, opowiadająca się za kontynuacją walki i liczącą na wybuch rychłego konfliktu państw zachodnich z ZSRR. Ustalenia konferencji poczdamskiej pozbawiły złudzeń wszystkich liczących na wybuch kolejnej wojny. Dodatkowo propaganda nowej władzy wzywająca do powrotu do domu, złożenie broni oraz akcje pacyfikacyjne przyśpieszały proces dekompozycji podziemia i przerzedzały jego szeregi. W celu przeciwdziałania sowietyzacji Polski oraz obrony przed trwającymi i nasilającymi się komunistycznymi represjami powstało **Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość”**. Działalność organizacji obliczona była na wywarcie propagandowego nacisku na ludność poprzez ujawnianie prawdziwego oblicza narzuconej władzy. Niestety okazało się to mrzonką wobec zorganizowanego aparatu bezpieczeństwa oraz zakrojonej na szeroką skalę akcji rozbijania organizacji niepodległościowych. **Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość”** zostało rozbite poprzez instalowanie w nim agentów bezpieczeństwa, ostatecznie w 1947 r. Od tej pory większość działań podziemia miała charakter walk oddziałów partyzanckich skupionych wokół lokalnych dowódców o różnej proveniencji, od zawodowych żołnierzy II RP począwszy, na żołnierzach konspiracji skończywszy. Do 1947 r. na

obszarze powojennej Polski walkę zbrojną prowadziło prawie 20 tysięcy żołnierzy podziemia oraz kilka tysięcy partyzantów pozostających na kresach. Prężnie działało **Narodowe Zjednoczenie Wojskowe** wraz z podlegającą mu III Brygadą Wileńską oraz środowisko wileńskiej Armii Krajowej z V i VI Brygadą Wileńską. Oddziały te zostały rozbite przez UB w czasie od 1946 aż do początku lat pięćdziesiątych

Do początków lat 50-tych na wschodzie i północy Mazowsza były się oddziały **Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój”**, wstawionego likwidacją kilku posterunków UB i MO oraz uwolnieniem więźniów politycznych. Na obszarze Śląska Cieszyńskiego walczyło żywieckie zgrupowanie **NSZ** dowodzone przez kapitana **Henryka Flamego ps. „Bartek”** bohatera konspiracji czasu wojny walczącego z siłami MO, KBW i UB. **„Bartka”** zamordowano po amnestii

w grudniu 1947 r. przez nigdy nie osądzonych sprawców.

W latach 1944-1953 liczba wystąpień skierowanych przeciwko władzom komunistycznym była tak duża, że okres ten zyskał miano regularnego powstania antykomunistycznego. W trakcie jego trwania przez szeregi oddziałów partyzanckich przewinęło się ponad 120 tysięcy osób, a do ich pacyfikacji użyto setek tysięcy żołnierzy, członków aparatu bezpieczeństwa polskiej i radzieckiej. **Kapitan Stanisław Sojczyński „Warszyc”, major Jan Tabortowski „Bruzda”, podporucznik Anatol Radziwnik „Olech”** to tylko niektórzy z dowódców najliczniejszych oddziałów walczących w tym narodowym powstaniu. Po latach mieli zostać zapomniani, stąd nazwano ich **Żołnierzami Wyklętymi**, chociaż tak naprawdę stali się ostatnimi niezłomnymi żołnierzami września, walczącymi o honor

Henryk FLAMEGO, ps. „Bartek”

Oddział Mieczysława DZIEMIESZKIEWICZA, ps. „Rój”